

Posudek oponenta na rigorózní práci

Následky vad právních jednání se zaměřením na neplatnost a zdánlivost

Autor: Mgr. Veronika Slobodová

1. Právní jednání je jedním z pilířů soukromého práva, neboť je nejčastějším důvodem vzniku, změny či zániku práv a povinností. Právní úprava tohoto nosného institutu včetně vad právního jednání a případných následků zmíněných vad patří mezi stěžejní oblasti občanského práva. Tato problematika je předmětem intenzivního zájmu nejen právní teorie, ale především praxe. Důvodem je radikální změna koncepce vad právního jednání a případných sankcí ve srovnání s právní úpravou OZ 40/1964. Lze konstatovat, že antropocentrické pojetí současného civilního kodexu preferuje platnost právního jednání téměř v maximální možné míře. Autonomie vůle jako zásada ovládající právní jednání se v právním životě střetává se zákazy zákona, dobrými mravy a veřejným pořádkem ovšem s tím, že následek takového střetu (vady) je různý a při současném stavu poznání nikoli vždy plně předvídatelný. Autorka zvolila komplexní zkoumání s intenzivním využitím komparace a judikatury. Volbu tématu a jeho zpracování je potřeba uvítat.

2. Zpracování zvoleného tématu kladlo na autorku značné nároky jak po stránce vstupních informací, tak i po stránce teoretické. Z hlediska použitých zdrojů má práce vytěžující charakter. Byla využita veškerá současná dostupná tuzemská i zahraniční literatura a judikatura (54 knižních publikací, 45 časopiseckých, 5 sborníků, 12 ostatních zdrojů). Autorka pracovala celkem s 14 předpisy; výrazná je práce s BGB a akademickými projekty DCFR a PETL. Mimořádné je využití judikatury – na 141 rozsudků Nejvyššího soudu ČR, 4 rozhodnutí NS ČSR, 26 rozhodnutí Ústavního soudu). Mimo tuzemské judikatury autorka využila vybranou cizozemskou judikaturu (Rakousko, Německo, Švýcarsko). Z hlediska teoretického autorka využila především standardní interpretační metody (deskribce, analýza a následná syntéza). Zásadní je ovšem komparativní koncepce práce. Ke srovnání a následné syntéze závěrů byla využita především právní úprava Německa a Švýcarska. Výrazná je komparace s akademickými projekty DCFR a PETL. Závěry uvedené v práci mají dostatečnou oporu v řádně citované literatuře a judikatuře, která je řádně citována. Poznámkový aparát čítá 531 poznámek pod čarou, který průběžně doprovází text práce. Jeho rozsah je 135 stran vlastního textu (podle čestného prohlášení autorky je rozsah textu 378 109 znaků, tj. 260, 060 normostran).

3. Formálně je text předložené práce rozčleněn vedle úvodu a závěru do osmi kapitol, které jsou dále dekadicky členěny do jednotlivých podkapitol. Obsahová náplň jednotlivých kapitol plně koreluje s jejich názvy. Systematika práce je zdařilá. Autorka se nejprve věnuje pojmu právního jednání, jeho výkladu a následně neplatnosti právního jednání (kapitola 3). Jednotlivé důvody neplatnosti právního jednání jsou analyzovány v kapitole čtvrté. Lze uzavřít, že tyto kapitoly utvářejí jisté těžiště práce. Navazuje výklad zdánlivého právního jednání. Dalším následkům právního jednání a možné nápravě vadného plnění jsou věnovány kapitoly 6 a 7. Práci uzavírá relativně stručná kapitola o relativní neúčinnosti. Tato kapitola vhodně doplňuje předchozí text, i když sama o sobě by téměř měla potenciál na to být samostatným tématem.

4. Předložená práce je zdařilým a přínosným dílem. Autorka shrnuje současné tuzemské poznatky a současnou právní úpravu srovnává s úpravou v BGB či judikaturou Německa a Švýcarska, referenční roli hrají akademické projekty DCFR, PECL. Klíčové je vymezení právního jednání a jeho náležitostí.

Práce vyniká koncentrací postřehů (nemožnost konstruování jiných podmínek či doložek právního jednání). Kritika zaznívá na rozkolísané národní vnímání dobrých mravů a veřejného pořádku, ke kterým se teoretické projekty DCFR a PETL oprávněně staví negativně. Zajímavý a inspirativní je postřeh na str. 45 ohledně zákonného zákazu v BGB (§ 134). Text práce postihuje značný počet případů, které poukazují na mnohdy až absurdní extenzivního výkladu autonomie vůle, anebo je poukazováno na rozkolísané vnímání a aplikaci brzd lidské svobody v právu (zákon, veřejný pořádek a dobré mravy).

Autorka se zabývá jednotlivými korektivy a omezeními bezuzdosti autonomie vůle, která v rukou lidské vynalézavosti jistě vyžaduje jistou korekci. Zmiňuje např. rozhodnutí NS o vyloučení závěti jako právního jednání směřujícího k zajištění dluhu.

Na str. 55 se autorka zabývá důsledky absence veřejnoprávního omezení (srov. u nás § 3a ObchZ a § 1 odst. 2).

Text práce se průběžně zaměřuje na analýzu každé zákonem zmiňované korekce právního jednání a svobody jedince s navazující analýzou případné sankce.

Velmi zajímavé je zkoumání, zda námitka neplatnosti je hmotněprávní či procesní povahy, případně, jak je to s jejím promlčením. Srovnání německé a švýcarské úpravy ukazuje na skutečnost, že německá úprava sice používá pojmu veřejný pořádek, naopak švýcarská úprava jej v § 19 OR vymezuje.

Analýza je systematicky podrobena výčtu příčin neplatnosti v § 580, případně výčtů důvody absolutní neplatnosti v § 588. Autorka determinuje rozdíl mezi intenzitou a zjevností. Zajímavé je srovnání důsledků omezení svéprávnosti a akutní duševní poruchy na platnost právního jednání. Bez problémů není ani problematika světlých okamžiků.

Výmluvným postřehem v dobovém posunu určitosti právního jednání je citace staré smlouvy o dílo stavby: „Páni stavitelé postaví stavbu poctivě z prvotřídního materiálu (str. 105)“

Správný je závěr o tom, že způsobení neplatnosti je zvláštní skutková podstata povinnosti nahradit škodu.

Autorka se zabývá semantickým výkladem a genezí českého pojmu *Nichtigkeit* – nicotnost, zdánlivost.

Diskutabilní je současná koexistence neplatnosti a odporovatelnosti

5. Předložená rigorózní práce prokazuje, že autorka je schopna pracovat samostatným a tvůrčím způsobem a má hluboké znalosti zvolené problematiky. Generátor shod vykázal shodu nižší než procent v počtu 287 dokumentů. Program Turnitin sledující povšechnou shodu objevil podobnosti v celkové sumě 28 procent v počtu 125 segmentů. Vyšší podobnost je v segmentech 1. 2. 3. a 4. To je podmíněno obvyklou právní terminologií. Cíl vymezený v samotném úvodu práce na str. 1 odstavec třetí byl splněn.

6. K předložené práci lze mít připomínku, že autorka měla alespoň stručně zmínit zásadu autonomie vůle a její základní projevy v občanském zákoníku.

7. Předložená práce splňuje veškeré formální i obsahové požadavky kladené na rigorózní práci a proto tuto práci doporučuji k ústní obhajobě, při které se Mgr. Veronika Slobodová zaměří na následující otázku:

Považuje autorka přípuštění světlých okamžiků v případě závěti v současné úpravě za zdařilé? Autorka se zabývá zásadou *contra preferentem* (§ 557). Kdy se tato zásada v procesu výkladu právního jednání použije. Jedná se o vůdčí a primární zásadu, anebo se použije až po té, kdy nelze objektivně interpretovat vůli stran? Považuje autorka úpravu práv a povinností soudem jako dostatečnou, anebo by tento mocenský zásah rozšířila i na jiné okolnosti smluvního procesu (než ty, které jsou uvedeny v § 577). Jaký je zásadní rozdíl mezi obecnou úpravou sankcí za vady právního jednání § 580 a § 588 a spotřebitelské úpravy?

Na straně 45 je uveden způsob zákonného omezení v § 134 BGB. Považuje autorka takovou koncepci za inspirativní pro českou úpravu?

V Praze dne 22. 3. 2021

JUDr. et MUDr. Alexandr Thöndel, Ph. D.

Oponent rigorózní práce